

N.Y.C. TIME

זמן הדלקת נרות - 7:01
סוף זמני ק"ש - 9:14
- 9:50
סוף זמן תפלה - 10:53
דף היומי לש"ק: סוטה ג'

בס"ד, עש"ק פ' צו - שבת הגדול - שנת תשפ"ג לפ"ק

פרשת צו

ועיין בכיאור הלכה (ד"ה צו קודם פסח) שמביא מהאלי" רבה בשם האבודרהם (וכן איתא בלבוש): מפני שב[פרשת] צו מדבר מהגעלת כלים לענין נותר קדשים, והגעלת כלים מחמץ למוד מקדשים. וגם ב[שנה] מעוברת שקורין מצורע קודם פסח, כתיב בה "וכלי חרש ישבר", שהוא כעין הגעלת כלים.

ושמא יש ליתן טעם נוסף לסמיכת פסח לפרשת צו, והוא משום דבפ' צו נמצאת מצות הקרבת קרבן תודה, והרי אחד מארבעה החייבים להודות ולהביא קרבן תודה הוא היוצא מבית האסורים, והרי יציאת מצרים היתה כיציאה מבית האסורים.

ובמדרכי בפ' ערבי פסחים (סדר של פסח, עמ' ל"ח טור א', ח' שורות מסוף העמוד) איתא: ויש אומרים דלכך צריך שלש מצות לזכר לחמי תודה כדאמרין (ברכות נד:). ד' צריכין להודות, וחשיב יוצא מבית האסורים. והשתא נמי נגאלו משעבוד מצרים. ובלחמי תודה היו ג' מיני מצה (מנחות עז:). ואף על גב דבלחמי תודה היו ארבעים חלות (שם עז:), מ"מ אם אפאן בדיעבד ד' חלות - יצא (שם עו:), והשלשה היו ממצה, והרביעית מחמץ.

ועיין ברמ"א (או"ח סי' תע"ה סע' ד') שכותב: ונהגו לעשות שלש מצות של סדר מעשרון, וזכר ללחמי תודה.

ובביאור הגר"א איתא: דהיוצא מבית האסורין צריך להודות כמו שכתוב בפ"ט דברכות (נד:). ואמרין בתורה (מנחות עו:). שאם אפאן ד' חלות - יצא, אחת לחמץ וג' למצות.

ועיין בדרשות החת"ס (ח"א עמ' רמ"ז) ובחת"ס על התורה (פ' בא) שמביא מהאברבנאל שהקשיא הראשונה שב"מה נשתנה" - "שבכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה" - הכוונה היא: שבכל הלילות, היינו כשאנו אוכלים קרבן תודה ליום ולילה, אוכלים חמץ ומצה, שכן יש בו לחמי חמץ וג' מיני מצה, והלילה הזה שאנו מקריבים קרבן פסח שהוא תודה על הגאולה, הוא כולה מצה.

"ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה על המזבח ושמו אצל המזבח" (ו:א:). כתב רש"י, מדו בד - היא הכתונת. ומה תלמוד לומר 'מדו', שתהא כמדתו. והוא מהגמ' (פסחים סה:). דאיתא שם, מדו כמדתו, שלא יחסר ולא יותיר.

בספר שי לתורה איתא: בספר בנין שלמה (להגר"ש הכהן מוילנא זצ"ל) הביא להקשות בשם אחיו הגאון זצ"ל, דלכאורה יש לעיין מהו שגילתה לנו התורה כאן, דצריך שתהא הכתונת כמידתו, ולא כתבה

"צו את אהרן" (ו:ב) פירש"י: אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות. א"ר שמעון, ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס.

בספר זהב משבא כתב הג"ר משה שמואל שפירא זצ"ל: והנה עולת התמיד היא קרבן ציבור הבא מקופת הלשכה שנתרמה ע"י ישראל, וא"כ איזה חסרון כיס הוא לכל אחד מישראל שתורם כמה פרוטות ללשכה שבשבילו צריך זירוז?

אכן כך צריך להיות טבעו של אדם כפי אשר הטביע בו הקב"ה, שיקשה עליו להוציא ממונו, ועל דרך מה שאמרו על הצדיקים שממונם חביב עליהם כגופם, כמו שמצינו שיעקב אבינו חזר את הנהר בשביל פכים קטנים. כי הרי כל ממון שיש לאדם הגיע לו בהוצאת זמנו על זה, ואם מוציא מעות הריהו מוציא זמן, ואין יקר כמו הזמן. ומה שיש אלו כהיום שקלין להוציא ממון, לא ממעלת הפזרנות הוא זה, אלא מקלותם שאינם מחשיבים ואינם חסים על ממונם ואיבוד זמנם. וגם מה שמקילים היום כל כך בהלוואות הוא ג"כ משום שלא מחשיבים ממון וזמן, ועל כל דבר שרוצה ואין ידו משגת, מיד הוא לוח, וכבר הבאנו דעת התורה שאפי' לצורך קרבן אין ללוות וכו'.

ואם כל חשיבותו של הכסף הוא משום הזמן, על אחת כמה וכמה שיש לדקדק על הזמן עצמו שלא להוציאו באפס תקוה, אלא כולו לעסק התורה ללא שום הפסק (וכמו שהארננו לעיל בפ' וירא עיי"ש).

וכבר הבאנו לעיל מה ששמעתי מהג"ר שלום שבדרון זצ"ל ששמע מהרב מפוניבז' זצ"ל שכשלמד בכלל קדשים בראדין ביחד עם הג"ר אלחנן וסרמן זצ"ל, ביקשו לעיין באיזה ספר שמביאו החפץ חיים בשער הציון. הלכו אל מעונו של החפץ חיים זצ"ל ונקשו על דלתו. פתח להם החפץ חיים את הדלת ומיד בעומדו על הפתח שאלם לרצונם. משהודיעוהו מבוקשם והשיבם שאין לו את הספר, תמהו, והרי הרבי מביאו בחיבורו. אמר להם החפץ חיים שכשהי' צריך את הספר, השיגו והחזירו. אח"כ הרכין החפץ חיים את ראשו לצד ארון הספרים ונאנח. שאלו הג"ר אלחנן וסרמן, מסתמא הרבי נאנח על שאין לו את הספר. לא, השיב החפץ חיים, אלא שהתבוננתי בספרים והרהרתי שמא יש מהם איזה ספר שאין לי צורך בו, והרי ספר בדמים הוא (cost money) וכסף זה זמן, ונמצא שהפסדתי זמן שלא לצורך, ועל זה נאנחתי. - כך צריך להיות המבט שלא להוציא ממון שלא לצורך, כי כסף הוא זמן.

"צו את אהרן ואת בניו וגו'" (ו:א:). בשו"ע בסוף הל' ר"ח בסדר קביעת המועדים וקריאת הפרשיות (או"ח סי' תכ"ח סע' ד') איתא: לעולם קורין 'צו את אהרן' קודם פסח ב[שנה] פשוטה וכו' וסימן לפשוטה: 'פקדו ופסחו'. ופי' המ"ב (סק"י): 'פקדו' לשון צו, כלומר 'צו' קורין סמוך לפסח.

התורה דין זה ב'פ' תצוה, דשם כתוב דיני עשיית הבגדים, ולכאורה שם הוא מקומו לבאר דצריך שיהי' כמידתו.

ותירץ דהוא משום דבכל העבודות ליכא קפיידא כל כך אף אם הוא יותר ממידתו, דהא יש לו עצה דיכול לסלקו ע"י אבנט, דהא קיי"ל (זבחים יח:), ועי' רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ח ה"ד) דמרושלין שסילקן ע"י אבנט כשרין, משום דאבנט מיגו גיזי.

אבל בתרומת הדשן לחד מ"ד בגמ' (יומא כג:), לא הי' משמש רק בב' בגדים אלו הכתובין בפרשה, דהיינו הכתונת והמכנסים, ולא הי' אבנט כלל, ולפיכך הוצרך לבאר שצריך שתהא כמידתו, דבעבודה זו א"א לסלקו ע"י אבנט.

ואכן לפענ"ד מעיקרא לא קשיא מידי, דמלשון הגמ' דפסחים וזבחים הנ"ל משמע דאף אם הבגד עשוי כמידתו, מ"מ אם מגביה את הכתונת יותר מדאי בשעת עבודה, עבודתו פסולה.

ועפ"ז י"ל בפשיטות הוצרך למיכתב הכא, דמשום דהוה אמינא דבעת תרומת הדשן עדיף טפי להגביה שלא יתלכלך באפר המזבח, דאם היו בגדיו מטושטשין ועבד, עבודתו פסולה, קמ"ל דאסור להגביה, דבעינן 'מדה כמידתו'.

וא"כ מבואר דדין זה שתהא כמידתו, מלבד מה דשייכא גבי עשיית הבגדים, שייכא נמי גבי סדר העבודה ב'פ' צו וכנ"ל, דו"ק היטב בזה.

בענין ספק בברכת הגומל

בפרק הרואה (ברכות נד:) איתא: ארבעה צריכים להודות - יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהי' חולה ונתרפא, ומי שהי' חבוש בבית האסורים ויצא וכו', מאי מברך, אמר רב יהודה, ברוך גומל חסדים טובים [גירסת הגר"א היא: ברוך גומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב]. אביי אמר, וצריך לאודוויי קמי עשרה וכו', מר זוטרא אמר, ותרין מינייהו רבנן וכו'. רב יהודה חלש [חלה] ואתפח [נתרפא]. על לגבי' רב חנא בגדתא ורבנן. אמרי לי', בריך רחמנא דיהבך ניהלן ולא יהבך לעפרא. אמר להו, פטרתון יתי מלאודוויי [פטרתם אותי מלהודות]. והא אמר אביי, בעי אודוויי באפי עשרה. דהווי בי עשרה. והא איהו [רב יהודה] לא קא מודה. לא צריך, דענו בתרייהו אמן.

דברי הגמרא הובאו להלכה ברמב"ם (הל' ברכות פ"י ה"ח) ובטור ובשו"ע (או"ח סי' רי"ט).

והנה, נחלקו הפוסקים אודות מי שאירע לו סכנה אחרת, מלבד אלו הארבעה שהוזכרו בגמרא [המרומזים בפסוק "וכל התיים יודוך סלה" - חבוש, פסורים, ים, מדבר] וניצל ממנה. שתי הדיעות הובאו בשו"ע (סי' רי"ט סעי' ט'): הני ארבעה לאו דווקא, דה"ה למי שנעשה לו נס, כגון שנפל עליו כותל או ניצל מדריסת שור ונגיחותיו, או שעמד עליו בעיר אר"י לטרפו, או אם גנבים באו לו אם שודדי לילה וניצל מהם וכל כיוצא בזה, כולם צריכים לברך הגומל. ויש אומרים שאין מברכין הגומל אלא הני ארבעה דווקא. וטוב לברך בלא הזכרת שם ומלכות.

במ"ב (ס"ק ל"ב) איתא: והאחרונים כתבו דהמנהג כסברא ראשונה, וכן מסתבר (ובשעה"צ איתא: וכ"כ הב"ח ולבוש ואל"י רבה).

בנוגע לגדרי סכנה והצלה לענין ברכת הגומל, הגם דלגבי ברכת "שעשה לי נס" קיי"ל דלא יברך בשם ומלכות אלא א"כ נעשה לו נס היצא ממנהג העולם (עיי' או"ח סי' רי"ח סעי' ט'), בנוגע לברכת הגומל לא קפדינן כולי האי, והמברכים ברכת הגומל בשם ומלכות על שאר נסים לבד מהארבעה המוזכרים בגמרא [דעה ראשונה (סוסי' רי"ט), שכתב המ"ב בשם האחרונים שהמנהג כדעה זו], מברכים אף על נס שהוא בדרך מנהג העולם [עיי' במ"ב (סי' רי"ח ס"ק ל"א) שכתב: בברכת הגומל לא קפדינן כולי האי שיהי' נס גמור].

בספר תודת חיים על הל' ברכת הגומל (פ"ו סעי' כ"ו) איתא: הגם דנהגו לברך הגומל בשאר סכנות שניצול מהם, מ"מ צריך שיהיו בגדרי החיוב המבוארים להלן:

(א) לעולם בעינן שהי' בסכנה וניצול. הי' עלול לבוא לידי סכנה ולא אירע, אינו מברך הגומל.

(ב) הי' בסכנה, כל שעלול להיות לו מקרה מות, אף שאין זה ודאי, כשניצול מברך הגומל. [עיי' בחיי אדם (כלל ס"ה סי' ד') שכתב דמברך הגומל אם באו עליו גנבים או שנפל אבן או ברזל סמוך לו].

(ג) הי' אמור להיות במקום שארעה בו סכנה בעתיד, והצלתו היתה במה שנתעכב ולא נמצא במקום הסכנה, אינו מברך הגומל. והוא הדין אם נסתלק מהמקום, ואחר שנסתלק אירעה בו סכנה, שאינו מברך.

(ד) הי' בסכנה, אלא שאמורה היתה לצאת אל הפועל בעוד זמן, ובאותו זמן הי' אמור להיות בה, אך נסתלקה הסכנה סמוך ממש לזמן שאמורה היתה לצאת אל הפועל, וע"י כך ניצול, מברך הגומל, שאף זה בכלל בא לידי סכנה וניצול.

(ה) הי' בסכנה כנ"ל, ונסתלק הוא ממקום הסכנה סמוך ממש לזמן שיצאה אל הפועל, וע"י כך ניצול, מברך הגומל, שאף זה בכלל בא לידי סכנה וניצול, עכ"ל.

ועיי"ש שמביא דוגמאות מעשיות.

עכשיו עלינו לברר ענין נוסף: מה יעשה מי שהי' בסכנה וניצול אבל אינו ברור לו אם הסכנה היתה סכנת מות, מה יעשה מספק?

הנה, המג"א בהקדמתו לסי' רי"ט מביא את תמיהת הכנסת הגדולה: מדוע אין נשים מברכות ברכת הגומל. ותירץ המג"א: ואפשר שמנהגן מפני שסבירא להו שברכות אלו רשות. אמנם, ממה שכתב המג"א (סי' רכ"ג סק"ג) דרק שהחיינו רשות, משמע דשאר ברכות המבוארות ב'פ' הרואה - לרבות ברכת הגומל - הן חובה. א"כ מ"ש המג"א (סי' רי"ט) שגם ברכת הגומל היא רשות, אינה להלכה, אלא כתב כן רק כדי ליישב מנהג הנשים.

בספר דברי הלכה (סי' רי"ט, עמ' תס"ה) איתא: הפמ"ג חולק על המג"א (בסי' רי"ט) וסובר שהחיוב לברך ברכת הגומל הוא מצוה מדבריי קבלה, שהרי לומדים זה מהפוסקים בתהלים פרק ק"ז, כמבואר בגמ', וכ"כ הלבוש: והודאה זו דוד המלך ע"ה עליה וכו'. ומוסיף הפמ"ג, שחיוב מדבריי קבלה חמור כדין תורה, וספיקו לחומרא. ולכן, מי שספק לו אם בירך הגומל או לא, חוזר ומברך בלי שם ומלכות, דברכות אין מעכבות - רק הודאה בעינן, עכ"ל. [ולכאורה, הוא הדין גם אם יש לו ספק אם הסכנה שניצול ממנה ראוי לברך עליה, מחויב הוא לברך עליה בלי שם ומלכות].

ומסביר בעל דברי הלכה את דברי הפמ"ג כך: כלומר, שבפוסקים

בתהילים לא מוזכר שיש חיוב ברכה בשם ומלכות, אלא כתוב רק שיש חיוב הודאה, ולהודות אפשר גם בלי שם ומלכות. וכיון שהחיוב ברכה בשם ומלכות הוא רק מדרבנן, לכן, כשיש לו ספק אם לברך או לא, יברך בלי שם ומלכות, עכ"ל.

והנה, בשו"ע (סי' רי"ט סעי' ג' וסעי' ט') מובא דכשיש ספק אם יש לברך ברכת הגומל [אם בירך בפחות מעשרה, ואם אירע לו סכנה אחרת מלבד הארבעה שהוזכרו בגמ'] שיש לברך בלי שם ומלכות. ולא מצינו בשו"ע בשום מקום שראוי או שצריך לברך בלי שם ומלכות, דבשאר ברכות דרבנן אמרינן ספק ברכות להקל, ולמה שונה ברכת הגומל משאר ברכות. אמנם, לפי הפמ"ג מבואר היטב, שבשאר הברכות התקנה דרבנן היתה לברך בשם ומלכות, ולכן כשיש ספק אם צריך לברך אי אפשר לומר שמספק יברך בלי שם ומלכות משום שברכה בלי שם ומלכות אינה ברכה כלל כמבואר (או"ח סי' רי"ד), וכיון שספק דרבנן לקולא, לכן אינו חוזר ומברך. אבל ברכת הגומל שיסוד חיוב ההודאה שבה הוא מדברי קבלה, לכן כשיש ספק אם חייב לברך הגומל, כיון שדברי קבלה חמורים כדברי תורה וספקם לחומרא, לכן יש לחזור ולברך - אבל בלי שם ומלכות, משום שחיוב השם ומלכות אינו מדברי קבלה אלא מדרבנן, ובדרבנן אמרינן ספק ברכות להקל. [אמנם, עיין בפמ"ג (סי' תרכ"א מ"ש"ז סק"ב) שכתב דבכל ספק ברכה יש לומר ברוך השם - בלי הזכרה].

והנה, אף דבשלחן ערוך לא מוזכר לברך בלי שם ומלכות כאשר יש ספק אלא גבי ברכת הגומל, מ"מ הרבה פוסקים כתבו עצה זו גם לגבי שאר ספיקות בברכות [ועיין בב"ש (אהע"ז סי' ל"ד סק"ו) אם יש להשיט שם ומלכות או רק את השם ולהזכיר מלכות].

עוד עצות שהוזכרו הן: א) לברך הברכה בהרהור (שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' קמ"ו, פמ"ג פתיחה להל' ברכות אות ב' ובאשל אברהם סי' קפ"ה סק"א. ועיין בשדי חמד כללים, מערכת ב' כלל קט"ו, ודלא כס' פרח שושן שאוסר).

ב) לבקש מחבירו המחוייב בברכה זו לברך אותה בקול רם ולכוון להוציאו, והשומע יכוון לצאת ויאמר אמן.

ג) במקום לומר שמות ה' - יאמר "ברוך רחמנא מלכא דעלמא וכו'" (עיין ט"ז או"ח סי' רי"ט סק"ג, ובפמ"ג שם). אמנם יש סוברים "דרחמנא" הוי הזכרת השם (עיין בפמ"ג הנ"ל, ובשו"ת הגרע"א סי' כ"ה, ובחתי"ס ריש נדרים).

ד) יש אומרים את נוסח הברכה מתוך הגמרא או הרמב"ם דרך לימוד (עיין בשו"ת שבט הלוי ח"ז סי' כ"א סק"ב שדן בזה).

ה) שיאמר את תחילת תפילת "ויברך דוד וגו'" (דהיא"א כט: י"א) ויאמר: "ברוך אתה ה' אלקי ישראל אבינו, מעולם ועד עולם" ויחתום בברכה שמסופק בה (שו"ת חת"ס או"ח סי' קנ"ו והובא בפת"ש יו"ד סי' שכ"ח סק"א, ועיין בהקדמה לשו"ת מנחת יצחק ח"ה, ובשו"ת ציץ אליעזר ח"ה סי' י"ב).

מה שמעניין הוא שבנוגע לספק בברכת הגומל, יש עוד כמה עצות המובאות בפוסקים: א) בגמרא מובא, וכן נפסק בשו"ע (רי"ט סעי' ד') אם אמר [אדם אחר:] בריך רחמנא מלכא דעלמא דיהבך לן, וענה אמן - יצא. וכתב המ"ב (סי' י"ב): וה"ה דלכתחלה יכול לפטור עצמו בכך. [בשעה"צ איתא: דהא רב יהודה פטר עצמו בכך, וכן כתב בשיטה מקובצת להדיא]. ודווקא שיש שם עשרה, הא אי ליכא עשרה, בוודאי אין לו לכוון לפטור עצמו. ובדיעבד שכוון, אם צריך לחזור ולברך - תליא בפלוגתא דסעי' ג', ויברך בלא שם ומלכות, עכ"ל. ובנוגע לחשש

הפוסקים דס"ל ד"רחמנא" ג"כ הוי שם ה' דאסור לומר לבטלה, עיין במ"ב (סי' י"ח) שכתב דיאמר ברוך השם יתברך דיהבך לן.

ב) שוב איתא בשו"ע (שם סעי' ה'): אם בירך אחר הגומל לעצמו ונתכוון להוציא את חבירו, ושמע חבירו וכיוון לצאת - יצא, אפילו בלא עניית אמן [כיון שהמברך ג"כ חייב, יצא האחר בלא עניית אמן].

ג) בנוגע לשאלה אם אשה חייבת בברכת הגומל, דלמאן דאמר דעשרה ותרי מינייהו רבנן אפשר דאשה אינה חייבת משום דכל כבודה בת מלך פנימה, עיין בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' קס"א) שכתב: ואפשר דתברך שהחיינו כההיא דברוך רחמנא דיהבך לן [ר"ל שהחיינו אותך]. דאם על קניית כלי חדש אומרו [שמודה להקב"ה על שהחיינו כדי ליהנות מן הכלי החדש], על חדוש וקנין גופא לא כל שכן. ועוד, קל וחומר מרואה את חבירו [לאחר שלשים יום, שמברך שהחיינו, כמבואר (או"ח סי' רכ"ה)]. אלא שלהודות שבחו של מקום מברך ברבים, ולהודות על חסרון מעשהו ושהקב"ה גמל עמו, לא בצדקתו, תיקנו ברכה זו [ברכת הגומל]. אבל אם אין שם עשרה, מי פטרו מלשבח את יוצרו בברכת שהחיינו, עכ"ל (ועיין בהגהות המני"ח על שו"ת הלק"ט שמפקפק על דבריו). ושמא ע"פ דעת שו"ת הלכות קטנות שמספק אפשר לברך שהחיינו במקום ברכת הגומל, א"כ כל מי שמסופק לו אם רשאי לברך ברכת הגומל יש לו עצה לקנות פרי או בגד חדש ולברך עליו שהחיינו ולכוון לצאת גם את ברכת הגומל, ואולי יש לו להדר לברך בפני עשרה.

ד) האלי' רבה (סי' רי"ט סק"ה, הביאו הפמ"ג במש"ז סק"ג בשם התורת חיים למס' סנהדרין דף צד. ד"ה אני) כתב דנהגו שבעל אשה יולדת עולה לתורה, ובעת שאומר: "ברכו את ה' המבורך" מכוון להודות להשי"ת בשביל אשתו, והאשה עונה אמן על ברכתו, ועי"ז יוצאת האשה ידי חובת ברכת הגומל.

וז"ל הא"ר בשם התורת חיים: ומהאי טעמא נמי נראה מה שנוהגין מי שילדה לו אשתו, כשעומדת אחר לידתה והולכת לבית הכנסת אז בעלה קורא בתורה וכו' לפי שהאשה צריכה להודות על נסה מה שילדה בשלום, והמנהג להודות בשעה שקורא בתורה לפרסומי מילתא, וגם כשאומר ברכו את ה' המבורך וכו' הו"ל נמי כהודאה, דברכה והודאה כי חדא נינהו. ויש לזה המנהג סמך במזמור לתורה, דכתיב "הודו לו ברכו שמו", ולפי שאין אשה קוראה בתורה, לכך בעלה מודה תחתיה. ולפ"ז צריך הבעל להתכוין לכך כשאומר "ברכו את ה' המבורך", שנותן ברכה והודאה לה' בשביל אשתו, דברכת הודאה אם בירך אחר בשביל חבירו - יצא, וכ"ש בבעל ואשה, דכחד גופא דמו. וכ"ש כשהאשה אומרת אמן על ברכתו, דפטורה האשה מלאודווי, עכ"ל.

וכ"כ בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' נ"ט) דשפיר יוצאת האשה בזה דכיון שהבעל עולה לתורה והוא במקום קרבן שהיא חייבת בקרבן יולדת והקרבן בא משל בעלה א"כ בברכת ברכו יוצאת בכך שמברך בשליחותה שבעלה כגופה והכל יודעים שבשבילה עולה ונוסח הברכה אינו מדברי קבלה ויוצא באמירת ברכו.

בספר הליכות ביתה (סי' י"ג סק"כ) איתא: ועפ"י האמור יש לרדן בכל מקום דאיכא ספק אם צריך לברך ברכת הגומל דנכון שיעלה לתורה ויתכוון בזה גם להודות להשי"ת על הצלתו.

ה) בספר הליכות שלמה (על תפילה, פכ"ג סעי' ח') מובא מהגרש"ז איערבאך זצ"ל: המסופק אם חייב בברכת הגומל, יכוין לצאת ידי חובתו כשמברך בבוקר ברכת "הגומל חסדים טובים לעמו ישראל" - ומה טוב אם יאמרה בפני עשרה ותרי מינייהו רבנן. ואם עושה כן, אף אם יתברר לו אח"כ שהי' מחוייב בודאי לברך הגומל, לא יברך שנית.

וכן קטן הרוצה לברך על הצלתו, או אב הרוצה לברך על הצלת בנו הקטן, יעשו כן, עכ"ל.

בביאור עצה זו - לברך "הגומל חסדים טובים לעמו ישראל", עיין בהערות דבר הלכה על הספר הנ"ל (סק"י) דאיתא שם: שהרי לגירסת כמה ראשונים (ברכות נד:) זהו נוסח הברכה ולדידהו ודאי יוצא בזה, ולכן אף שאנו מברכים כגירסת הרי"ף והרא"ש, מ"מ בכה"ג ראוי לכוון בברכתו בשחר לשם הודאה, שהרי עכ"פ חזינן שזהו ג"כ נוסח הודאה. ועצה זו עדיפא מלומר הנוסח כתקונו בלא שם ומלכות (עיין שו"ע סי' רי"ח סע' ט, סי' רי"ט סע' ט), דבלא שם ומלכות הרי לא הוי ברכה כלל, אלא רק מראה בזה רצונו להודות לד', אבל הגומל חסדים טובים ברכה גמורה היא. ועדיף ג"כ מלנהוג כעצת הפת"ש בעלמא לומר ויברך דוד וגו', דאין לנהוג כן בברכה שאומר בפני רבים.

ואם ירצה יכול גם להוסיף בסיום הברכה "שגמלני טוב", ואין זה חשיב כמשנה ממטבע שטבעו חכמים, כיון שאין זה אלא מוסיף על הנוסח וכוונתו שיש נוהגים בחתימת ברכת על המחיי, שספק הוא אם צריך לחתום "ועל הכלכלה", ולכן אומרים "בא"י על המחיה - ועל הכלכלה אין אומרים".

בהערות ארחות הלכה שבס' הליכות שלמה (פכ"ג, מס' 32) כתוב אודות עצת הגרשז"א וצ"ל לברך "הגומל חסדים טובים וכו'", וז"ל: והורה רבנו פעמים רבות, שכן ראוי לעשות בכל מקרה של ספק אם מחויב לברך ברכת הגומל וכדו', שהרי עכ"פ לא נפטר מן הצורך להודות לד' על חסדיו אף אם אינו מחויב בנוסח של ברכה, והורה שבכגון דא שניצל מסכנה, יכוין הרבה באותן מקומות בנוסח התפלה שמוזכר בהם ענין הודאה. ויצויין שבשעה שנתבשרו על ישועת ד' בימי המלחמה בשנת תשכ"ז שהה רבנו עם התלמידים בשיבה, והורה לומר מיד פרק מזמור לתודה פסוק בפסוק, ואח"כ לילך לאכול ולשתות ולשוב לומר הלל הגדול, ובדקיי"ל בס' תקע"ה סי"א דאין אומרים הלל הגדול אלא בנפש שבעה וכרס מלאה.

1 בספר מעדני דניאל (ח"ג עמ' 408) איתא: מי שהסתפק אם התחייב בברכת הגומל, אין לברכה מספק, כיון שאין חיוב ברכה זו מהתורה. וטוב שאם היה חבוש והשתחרר והוא מסופק אם חייב לברך, שיכוון בברכת 'מתיר אסורים' שבברכות השחר לפטור ברכת הגומל, וכן אם חלה ונתרפא ויש לו ספק אם התחייב בברכת הגומל יכוין

בברכת 'רופא חולים' שבתפילת העמידה. ואם יכול להיות שליח צבור ויברכה בעשרה עדיף.

1 בספר ויהי בנסוע (פ"ד הערה כ"ח) איתא: ויתכן דאפשר לכוין כשאומר מזמור לתודה, דבסידור היעב"ץ כתב דמזמור לתודה תקנוהו לומר שהוא כמו ברכת הודאה - הגומל לחייבים טובות שאין יום שלא נעשה בו נס, ואין בעל הנס מכיר בניסו, ביחוד אנו שה פורה בין דובים וזאבים חייבים להודות תדיר, יעו"ש. ולפי"ז אפשר דיכול לכוין על נס פרטי.

ועיין במ"ב (סי' רי"ח ס"ק ל"ב) שכתב: כתבו האחרונים, מי שנעשה לו נס יש לו להפריש לצדקה כפי השגת ידו, ויחלק ללומדי תורה ויאמר הריני נותן זה לצדקה ויהי רצון שיהא נחשב במקום תודה שהייתי חייב בזמן המקדש. וראוי לומר פרשת תודה. וטוב וראוי לו לתקן איזה צרכי רבים בעיר, וכל שנה ביום הזה יתבודד להודות לה' יתברך, ולשמוח ולספר חסדו, עכ"ל.

ועיין בספר חיי אדם - סדר אמירת קרבן תודה לארבעה שצריכין להודות (מובא לאחר כלל ס"ט, וקודם הלכות שבת) וז"ל: ראוי ונכון שיפריש לצדקה, העשיר לפי עשורו, והדל כפי השגת ידו, שהרי כשהיה בית המקדש קיים, היה צריך להביא כבש או עז או עגל או פר או פרה, וא"כ לא מסתבר שע"י חורבן בית מקדשנו ירויח, שלא יהיה חוטא נשכר, ולכן יפריש כפי השגת ידו כפי שווי א' מהבהמות הנזכרים ויחלק ללומדי תורה. ויזהר שלא יאמר "המענות הללו יהיו לתודה", דא"כ אין להם תקנה בזמן הזה. אלא יאמר "הריני נותן זאת לצדקה, ויהי רצון שיהיה נחשב כאילו הקרבתי תודה". וכך עשיתי בשנת תקס"ד שנעשה לי הנס מחמת שריפת הפולווער. ולפי שבזמן הזה אין לנו אלא שיח שפתונו, ולכן תקנתי אז סדר הקרבת התודה, דהיינו תחילה אמרתי פרשת תודה דפ' צו (ויקרא ז:יא-טו), ופרשת שלמים (שם ג:א-יז) ואלו הן וכו'. ועי"ש בשאר הנוסח של סדר הקרבנות.

ומסיים החיי אדם בתפילה זו: אלקינו ואלקי אבותינו, גלוי וידוע שבזמן שבית המקדש הי' קיים, כשנעשה נס לאדם, הי' מביא תודתו ומקריב לפניך, ועכשיו שחרב בית המקדש, יהי רצון מלפניך שתהא אמירה זו חשוב ומרוצה לפניך כאילו הקרבנו לפניך קרבן תודה כהלכתה, כמו שנאמר: "ונשלמה פרים שפתינו", ויהי רצון מלפניך ה' אלקינו מלך רחמן שתשוב ותרם וכו'.

לז"נ מורי ורבי הגאון הרב אברהם יעקב בן הרב מאיר הכהן פאם זצ"ל - נפ' כ"ח מנחם אב תשס"א
לז"נ ר' בנימין בן הרב ר' מרדכי ז"ל שור
לז"נ מרת עטא שרה בת ר' בנימין ע"ה - נפ' כ"ג אדר א' תשס"ח

TORAH LODAAS

PARSHAS TZAV
© COPYRIGHT 2023
BY RABBI MATIS BLUM Z"L

רוחמה ליבא בת רבקה לרפ"ש

”צו את אהרן וגו'” (ו:ב)

“Command Aharon ...”

Rashi, quoting the Toras Kohanim, explains that the term *Tzav* implies urging and motivating [*Ziruz*].

The *Chanukas Hatorah* notes that Chazal tell us (Kiddushin 31a) that one who fulfills what he is commanded to is greater than one who acts voluntarily. The Meforshim explain that the reason is because one who has a commandment must constantly battle his *Yeitzer Hora* [evil inclination], while one who acts voluntarily does not meet with opposition from his *Yeitzer Hora*.

It was this concept that Chazal (cited by Rashi) were alluding to: “*Tzav* implies urging.” Once there is a commandment to do something, it must be accompanied by urging to motivate the person to overcome his evil inclination.

”והרים את הדשן” (ו:ג)

“And he [the Kohein] must remove the ashes ...”

The *Chovos Halevavos* notes that Hashem specifically commanded Aharon and his sons, the Kohanim, to remove the ashes every day - a seemingly menial task - to teach them humility. The greater a person is, the more he is obligated to realize how small he truly is.

”זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת” (ז:ז). אמר רבא, מה דכתיב
”זאת התורה לעולה וגו'” - כל העוסק בתורה אין צריך לא עולה
לא מנחה ולא חטאת ולא אשם (מנחות ק”י)

“This is the law of the *Olah*, *Mincha* and *Chatas*.”

Rava (in Menachos 110) deduced from this Posuk that whoever involves himself with the Torah does not have to bring an *Olah*, *Mincha*, etc.

The *Kotzker Rebbe*, ZTL', explained that this is not a magical formula, but rather, a simple cause-and-effect - if a person totally immerses himself in the study and observance of the Torah, he is just too busy to listen to his evil inclination. Therefore, he is never in a position where he must bring *Korbonos* to atone for his sins.

HALACHIC DISCUSSIONS

(not to be relied upon for Halacha L'Ma'aseh)

Many Midrashim and Sifrei Mussar speak at length the special Zechus of donating candles for the Beis Haknesses.

The Kitzur Shelah Hakadosh writes that if someone has a sick person R'L' in his house, he should donate נר למאור ולבית הכנסת, and Hashem will send a Refuah Sheleima from *Shomayim*.

The Peleh Yo'eitz writes that through Neiros Beis Haknesses one merits נר מצוה ותורה אור for himself and his descendants.

The Yafeh Le'leiv writes that by donating candles to the Shul, his Mazal improves.

The Piskei Teshuvos (O.C. 151) writes that if one promises to give נר לבית הכנסת, the candles must be either oil, fat or wax - not electric lights. However, if he said that he would give “נר למאור”, he can fulfill his obligation with electric lights.

QUESTIONS OF THE WEEK

- 1) Can one person recite *Birkas Hagomeil* for his friend?
- 2) For how many years did the fire burn continuously in the *Mishkan*?
- 3) What miracle took place with the fire on the altar in the *Beis Hamikdash*?
- 4) When did Moshe serve in the capacity of *Kohein Godol*?
- 5) Does the *Cheilev* of a *Neveila* become impure just as the meat does?
- 6) If one used a knife instead of his nail for *Melika*, is it valid?
- 7) Did a Kohein wear Tefillin when performing the *Avoda*?
- 8) What reason is there for those who forbid smearing *Cheilev* or other forbidden foods on their skin?
- 9) Does one recite *Birkas Hagomeil* if he was standing on a particular place and as soon as he moved away a heavy object fell on the place that he had been standing and would have killed him had he remained in the original place?

- 10) When is the Haftara of “*V’arva Lashem ...*” recited?
- 11) What form did the fire on the *Mizbei’ach* have in the Beis Hamikdash?
- 12) Which miracle took place with the *Mizbei’ach Ha’olah*?
- 13) Can one who does not have the sense of smell recite a Bracha on the *Besomim* of Havdalah on *Motza’ei Shabbos*?

ANSWERS

- 1) One may recite *Birkas Hagomeil* for his friend in certain situations (Orach Chaim 219:4).
- 2) The fire burned on the *altar* in the *Mishkan* continuously for nearly 116 years (Vayikra Rabba 7:5).
- 3) The rains never extinguished the fire on the *Mizbei’ach* in the Beis Hamikdash (Avos 5:7; Yoma 21a).
- 4) Moshe served in the capacity of *Kohein Godol* - according to some, during the *Shiv’as Y’mei Ha’mi’lu’im*, and according to others, throughout the forty years in the wilderness (see Tosafos, Avoda Zoro 34a, D'H' Bama)
- 5) *Cheilev* of a *Neveila* does not become impure as the meat of a *Neveila* does (Pesachim 23b).
- 6) No (Rambam, Ma’aseh Hakorbonos 6:23).
- 7) The *Shel Rosh* - not the *Shel Yad* (Zevachim 19a, Rambam, Hilchos Klei Hamikdash 10:7).
- 8) Because of the concept that “*Sicha K’shesiya*” [smearing is like drinking] - see Shabbos 86a.
- 9) According to the Teshuvos L’Horos Nossan (XI:13) one does not. However, if someone specifically threw something lethal at him and missed, he does recite *Hagomeil*.
- 10) According to some - only when Erev Pesach falls on Shabbos (Ba’eir Heiteiv 430:1, Rav Shulchan Aruch 430:3), while others maintain that it is only recited when Erev Pesach does *not* fall on Shabbos (Ma’asei Rav 176). The prevailing custom is to recite it on every Shabbos Hagadol (Levush, Siddur Ya’aveitz, Minchas Elazar III:35, Orchos Rebbeinu, Pesach 1, in the name of the Chazon Ish, Z’T’L’).

- 11) In the first Beis Hamikdash the fire took the image of a crouching lion, while during the second Beis Hamikdash it had the image of a dog (see Maharsha on Yoma 21b).
- 12) Although it was made of Shittim wood that was inlaid with copper that was as thick as a gold Dinar coin, and the fire on the *Mizbei’ach* was never extinguished, the copper never melted and the wood never burned (Rabbeinu Bachya 6:3). According to Rabbeinu Bachya (6:21), this was one of the 18 miracles that took place in the Beis Hamikdash.
- 13) The Beis Yosef (O.C. 297) cites the Orchos Chaim who says that there are those who maintain that even someone who can’t smell may recite a Bracha on *Besomim* since inhaling the aroma strengthens his head and body. The Halachos Ketanos (II:183) writes that an aroma is something that the Neshama benefits from (see Brachos 43b). The Halacha (O.C. 297:4) however, follows the view that one whose olfactory nerves are impaired does not recite a Bracha unless he has intentions of exempting his household members who are minors or someone who is unable to recite his own Bracha.

NOW AVAILABLE

The sefer *נר מתתיהו* is available for purchase:

- in seforim stores
- via shipping by emailing torahlodaas@gmail.com
- by picking up in Monsey, Queens, or Lakewood.
Please be in touch via email.

The sefer *מצא טוב* on *שמחות* and the set of Torah Lodaas volumes 1-5 are available for purchase. Email to purchase.

Due to many practical considerations, Torah Lodaas is only available through e-mail. Anyone who wishes to dedicate an issue or receive Torah Lodaas is asked to send his name and e-mail address to: TorahLodaas@gmail.com

*The material for this issue has been reprinted
from previous years*